

Starterschecklist

Geestelijke verzorging in de eerste lijn

INLEIDING

Hoe start ik als geestelijk verzorger in de eerste lijn? Waar krijg ik mee te maken? En waar moet ik aan denken? Deze checklist wil je daarbij tot hulp zijn. Vragen die voor een startende geestelijk verzorger relevant kunnen zijn, worden hier in kaart gebracht. Gebruik datgene wat van toepassing is voor de ontwikkeling van jouw praktijk. Het is een kwestie van in het diepe durven springen. En ook een lange adem hebben.

Deze checklist stelt je de nodige vragen, zoals: Waarom is jouw aanbod van belang? Voor wie ben jij er precies? En wat bied je concreet aan? Ze dagen uit jouw antwoorden te vinden en jouw eigen (voorlopige) verhaal te maken. Het helpt om vervolgens daar met mensen uit je omgeving over in gesprek te gaan. Begrijpen ze wat je zegt? Zien ze er het nut of de meerwaarde van in? Vraag goed door en kom zo tot een helder verhaal. Onderling contact en het delen van kennis en kunde zijn belangrijk voor verdere professionalisering. Op de website van de [VGZ](#) kun je bij het werkveld Eerste Lijn informatie en de regioaanspreekpunten vinden.

De opbouw van de checklist is als volgt. Het eerste deel schetst kort een beeld van de eerste lijn en van de geestelijk verzorger daarbinnen. Daarbij komen ook relevante zaken over beroepsverenigingen en het beroepsregister aan de orde. In het tweede deel komt de geestelijk verzorger als ondernemer aan bod. Waar moet je allemaal aan denken?

De starterschecklist biedt een basale oriëntatie om tot een goed verhaal te komen, biedt een aantal praktische tips en verwijst naar literatuur die je verder kan helpen. Het werkveld is volop ontwikkeling en deze checklist is dan ook een groeidocument.

TIP: Het is handig om de starterschecklist digitaal te lezen. Met het klikken op de blauwe woorden kom je op de betreffende webpagina terecht (Ctrl + klikken).

We bedanken Hanneke Muthert, Anne Stael en Marjo van Bergen voor hun opmerkingen.

6 december 2018

VGZ Werkveldraad Eerste Lijn
Martin Ruiter en Willemien Winkel

Inhoud

INLEIDING	1
1. DE GEESTELIJK VERZORGER IN DE EERSTE LIJN	3
De eerste lijn.....	3
Werkvisie	3
Competenties als geestelijk verzorger	3
Beroepsvereniging en beroepsregister	4
Jouw verhaal.....	4
2. DE GEESTELIJK VERZORGER ALS ONDERNEMER	5
Hoe ondernemend ben jij?.....	5
Administratie en bedrijfsvoering.....	6
Communicatie, netwerken en samenwerking	6
Ondernemingsplan.....	7
Huisartsenvoorziening als voorbeeld	7
Websites en literatuur.....	8
Scholing in ondernemen.....	8

1. DE GEESTELIJK VERZORGER IN DE EERSTE LIJN

De eerste lijn

De begrippen eerste lijn en eerstelijnszorg worden allebei gebruikt, maar wat is nu het verschil? *Eerstelijnszorg* is algemene zorg waarvan iedereen gebruik kan maken, zonder dat daarvoor een verwijzing nodig is. In de eerste lijn werken zorgverleners als de huisarts, de praktijkondersteuner (POH-er) en wijkverpleegkundige. De zorgverleners zijn breed opgeleid en verlenen algemene zorg. *De eerste lijn* speelt zich af buiten instellingen. Geestelijk verzorgers die in de eerste lijn werken, hebben een eigen praktijk. Zij richten zich bijvoorbeeld op mensen die thuis wonen of op organisaties die mensen thuis begeleiden. Dit kan zijn in de zorg: samenwerking met huisartsen, thuis- en mantelzorg, met vrijwilligers of andere doelgroepen in de regio/gemeente/wijk/buurt.

Men onderscheidt grofweg drie werkgebieden:

- a. De eerstelijnszorg: gezondheidscentra, thuiszorg en PaTz-groepen (palliatieve thuiszorg).
- b. Wmo: sociale wijkteams, gemeentelijke doelgroepen en maatschappelijke opvanginstellingen (denk aan eenzame ouderen, ex-gedetineerden, immigranten, enz.). Wie zich als geestelijk verzorger richt op werk in de Wmo kan het beste raadplegen: J.K. Muthert e.a. (2018). [Starterspakket Geestelijke Verzorging in de Wmo](#)
- c. Particulieren: levens- en zingevingsvragen, begeleiding bij rouw, sterven en uitvaart, e.d.

Werkvisie

Wat is jouw visie op het werk van geestelijk verzorger in de eerste lijn? Het is belangrijk om binnen dit veld je eigen werkvisie helder te kunnen verwoorden aan heel diverse doelgroepen. Waar draait het in de kern om? Op wie richt je je en hoe ziet jouw aanpak eruit? De volgende documenten kunnen je helpen je eigen werkvisie te formuleren:

- VGVZ (2015). [Beroepsstandaard Geestelijk Verzorger](#). Deze beroepsstandaard is voornamelijk gericht op de geestelijk verzorger in instellingen. Herformuleer dus wat je nodig hebt richting de eerste lijn.
- [Indicaties GV eerstelijnszorg Professionals](#).
- Job Smit (2015). *Antwoord geven op het leven zelf. Een onderzoek naar de basismethodiek van de geestelijke verzorging*. Delft: Uitgeverij Eburon.

Competenties als geestelijk verzorger

Welke competenties zijn van belang? Deze zijn te onderscheiden in de competenties van een geestelijk verzorger en die van een ondernemer (zie daarvoor het tweede deel). Je bent als geestelijk verzorger deskundig in het omgaan met levensvragen, zingeving, spiritualiteit en morele afwegingen. De geestelijk verzorger geeft professionele aandacht en kan daarmee de cliënt ondersteunen bij het onderzoeken van diens existentiële vragen, het verwerken van ingrijpende ervaringen en het zoeken naar eigen antwoorden en mogelijkheden om met gebeurtenissen en problemen om te gaan. Je ondersteunt mensen om beter zicht te krijgen op de bronnen die bijdragen aan hun welzijn en welbevinden en zoekt naar perspectief en hoop binnen hun specifieke context en levensverhaal. Met het inschakelen van jou als geestelijk verzorger wordt dus de mogelijkheid geschapen om cliënten met zingevingsproblematiek op een adequate en professionele manier te begeleiden. Voeg hier toe welke specifieke competenties horen bij jouw specialisatie(s) in relatie tot de door jou beoogde doelgroepen.

Beroepsvereniging en beroepsregister

Voor de beroepsgroep van de geestelijk verzorger spelen de beroepsvereniging en beroepsregister een belangrijke rol. De belangrijkste drie organisaties komen hier aan bod.

VGZ: Vereniging van Geestelijk VerZorgers

Dit is de beroepsvereniging voor geestelijk verzorgers (vgvz.nl) met verschillende sectoren en werkvelden, waaronder het Werkveld Eerste Lijn. De VGZ noemt op de website vijf redenen om lid te worden: Versterk de beroepsgroep, versterk je eigen kennis en deskundigheid, borg je kwaliteit, blijf op de hoogte en profiteer van kortingen.

Meld je aan om opgenomen te worden in het [overzicht van geestelijk verzorgers in de eerste lijn](#) (vgvz.nl: Zoek geestelijk verzorger). Met ingang van 1 januari 2019 is het daarvoor verplicht om aangesloten te zijn bij de SKGV.

SKGV: Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk VerZorgers

Dit is het kwaliteitsregister voor geestelijk verzorgers (skgv-register.nl). Lid worden is van belang om de kwaliteit van de geestelijke verzorging in de Nederlandse samenleving te waarborgen. De ontwikkeling van de professional en van de professie worden bij het SKGV geregistreerd.

NVPA: Nederlands Verbond voor Psychologen, psychosociaal therapeuten en Aqogen

Dit is de beroepsvereniging voor gespecialiseerde psychosociaal therapeuten (nvpa.org), waaronder een groep *spiritual care* valt waar diverse geestelijk verzorgers lid van zijn. Eén van de prioriteiten van de NVPA is kwaliteitsbewaking. Door lid te worden van de NVPA is het mogelijk een zogenaamde AGB-code aan te vragen die nodig is om te kunnen declareren bij een zorgverzekering. De vergoeding is op basis van een aanvullende verzekering. (Let er dus op of jouw doelgroep daar potentieel gebruik van maakt!)

De NVPA is aangesloten bij de *RBCZ (Register beroepsbeoefenaren complementaire zorg, rbcz.nu)* waardoor beroepsbeoefenaar is vrijgesteld van BTW. Als je lid bent van de NVPA, moet je een behandelingsovereenkomst maken. Zie de voorbeelden op de NVPA website.

Jouw verhaal

Het is belangrijk om het eigene van jouw verhaal als geestelijk verzorger in de eerste lijn helder te hebben:

- Wat is jouw motivatie om geestelijk verzorger in de eerste lijn te worden?
- Word jezelf en in je werk gevoed door een eigen spiritualiteit?
Het bestaan als ondernemer kan eenzaam zijn en stelt hoge eisen, zoals het bewaken van de balans tussen privé en werk. Zelfzorg is van groot belang. Je innerlijke kompas moet sterk zijn.
- Wat is jouw visie op geestelijke verzorging in de eerste lijn?
- Wie is je doelgroep?
- Hoe presenteer jij kort en helder aan potentiële opdrachtgevers en aan cliënten in wie jij bent en wat jouw toegevoegde waarde is in de eerste lijn? Zorg dat je altijd deze zogenaamde [elevator pitch](#) paraat hebt.

2. DE GEESTELIJK VERZORGER ALS ONDERNEMER

Hoe ondernemend ben jij?

Doorgaans werken eerstelijns geestelijk verzorgers vanuit een eigen praktijk, al dan niet in een samenwerkingsverband. Dat vraagt om ondernemersbloed.

Ondernemerschap vraagt om eigen competenties. Zes kenmerkende [eigenschappen](#) van ondernemers zijn:

1. (Bewust) risico's nemen
2. Doorzettingsvermogen hebben
3. Creatief zijn
4. Overtuigingskracht hebben
5. Resultaatgericht werken
6. Financiën helder hebben.

Welke zijn op jou van toepassing? Je competenties als ondernemer kun je testen op:

[Kamer van Koophandel: Ondernemersvaardigheden](#)

[Ik word zzper.nl: Test jezelf](#)

Stel jezelf ook de volgende vragen:

- Is ondernemen iets voor mij? Zo ja, welke vorm van ondernemen past bij mij?
 - o Wat heb ik daar voor nodig?
 - o Wat moet ik nog (verder) ontwikkelen? Hoe ga ik dat doen?
 - o Waar kan ik ondersteuning bij inschakelen?
- Wat voor soort praktijk wil ik?
- Welke ontwikkelingen in de politiek en in de eerste lijn zijn van invloed op mijn praktijk?
- Hoe past de onderneming die ik voor ogen zie in mijn regio/woonwerkomgeving? Met wie ga ik me hoe verbinden om in beeld te komen?
- Waar wil ik op de lange termijn met mijn praktijk naar toe?

Praat met mensen over de vraag hoe realistisch jouw plan is en over jouw ondernemende kwaliteiten en vraag naar tips.

Tenslotte: hoe passen jouw geestelijk verzorger competenties bij jouw ondernemende competenties?

Financiering

Welke financieringsmogelijkheden zijn er en hoe werken die?

- Het kabinet gaat in 2019 t/m 2021 25 miljoen euro besteden aan geestelijke verzorging thuis. Zie de [brief](#) van 8 oktober 2018 die minister De Jonge aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. Hoe daar aanspraak op gemaakt kan worden, is nog in ontwikkeling.
- Er zijn beperkte mogelijkheden om te declareren bij de WMO en zorgverzekering op basis van aanvullende verzekeringen (voorwaarden: lid NVPA, AGB-code) en verlengde-arm-constructie. Zie het document [GV Eerste Lijn. Financieringsmogelijkheden voor de tijdelijke situatie](#).

Administratie en bedrijfsvoering

Als ZZP-er krijg je te maken met allerlei administratieve zaken:

- [Kamer van Koophandel](#): Wanneer is aanmelding noodzakelijk? Deze organisatie geeft advies en organiseert regelmatig voorlichtingsbijeenkomsten voor starters.
- [Belastingdienst](#):
 - o Voor de inkomstenbelasting ben je een ondernemer wanneer je minimaal 1225 uur per jaar in je onderneming werkt.
 - o Je moet in principe btw in rekening brengen. Vrijstelling van btw krijg je door je aan te sluiten bij de beroepsvereniging NVPA, zoals hierboven al is vermeld. Verder is het geven van onderwijs voor opleiding en beroep vrijgesteld van btw. Alle kortdurende trainingen en cursussen voor opleiding en beroep zijn wel belast met btw, tenzij je wordt geregistreerd in het Register Kort Beroepsonderwijs.
- Zakelijke bankrekening openen.
- Een administratie inrichten en voeren.
Wat doe je zelf en wat doet de boekhouder/administrateur?
Boek je zelf je inkoop- en verkoopfacturen in, in bijvoorbeeld boekhoudprogramma's als Money Monk of Snelstart. De boekhouder/administrateur stelt doorgaans de jaarrekening op. Hoe vind je een goede boekhouder/administrateur? Hij/zij kan ook je adviseur zijn. Vraag naar ervaringen in je omgeving.
- Vraag je een [AGB-code](#) aan, zodat je kunt declareren bij een zorgverzekering? Daarvoor dien je aangesloten te zijn bij de NVPA. Zie: [GV Eerste Lijn. Financieringsmogelijkheden voor de tijdelijke situatie](#).
- Welke verzekeringen zijn nodig? Arbeidsongeschiktheidsverzekering, aansprakelijkheidsverzekering, rechtsbijstandverzekering en particuliere zorgverzekering.
- Hoe regel ik mijn pensioen?
- Vermeld een privacyverklaring op je website (AVG). Zie het voorbeeld op vgvz.nl/werkvelden/eerste-lijn/.

Communicatie, netwerken en samenwerking

- Welke sociale media zijn interessant voor jouw bedrijf? Hoe gebruik je bijvoorbeeld Facebook (zakelijk gebruikt) en LinkedIn effectief?
- Website: hoe richt ik deze goed in? Laat je adviseren.
- Onderzoek bruikbare app's, zoals SIILO voor beveiligd contact met zorgprofessionals.
- Wat is een effectief netwerk voor mijn beoogde bedrijf? Wat heb ik al en wat moet ik hoe verder uitbouwen? Vergeet niet bestaande netwerken aan te boren (familie, woonplaats, vriendenkring, etc..)
- Zoek aansluiting of informatie bij bestaande regionetwerken van geestelijk verzorgers en het regioaanspreekpunt. Kijk op [het Overzicht van geestelijk verzorgers in de eerste lijn](#) of er praktijken bij jou in de buurt zijn.
- Samenwerking met relevante anderen in regio- of lokaalverband is belangrijk: je hoeft niet alleen het wiel uit te vinden. Maak je ook samenwerkingsafspraken met collega's en leg je die vast?
- Organiseer supervisie en collegiale consultatie.
- Je hebt vervanging nodig zoals in geval van vakantie en ziekte.
- Maak je samenwerkingsafspraken met collega's en leg je die vast?

- Wie verwijst cliënten naar jou door? Hoe onderhoud je dat contact en informeer je die over de ontwikkelingen in jouw praktijk?
- Ga naar plekken waar potentiële opdrachtgevers komen, bijvoorbeeld een congres voor huisartsen.

Ondernemingsplan

Moet je een volledig ondernemingsplan opstellen?

Als je geen financiering bij een bank aanvraagt, is dit niet strikt noodzakelijk. Wel breng je op die manier systematisch alle belangrijke aspecten van je onderneming in kaart.

Onderdelen van een ondernemingsplan:

1. De ondernemer: Persoonlijke motieven, kwaliteiten en ambities
2. De onderneming: Het idee, stand van zaken
3. De markt: De markt in beeld, doelgroep, concurrentie, SWOT-analyse
4. Marketingplan: Product/dienst, prijs, plaats, promotie, samenwerken
5. Financieel plan: Verdienmodel, investeringsbedrag, begroting van omzet en kosten
6. Algemene/juridische zaken

Je kunt een ondernemingsplan opstellen via bijvoorbeeld de websites van de [Kamer van Koophandel](#) en [Rabobank](#).

Of beantwoord je een aantal toegespitste vragen zodat je in de communicatie je plaatje compleet hebt? Denk dan aan de volgende aandachtspunten:

1. Aanbod

- Wat is je motivatie? Wat is jouw drive? Wat maakt jou uniek?
- Welke specialisatie(s) kies je met het oog op welke doelgroep?
- Wat bied je precies aan? Welke producten/diensten? Wat is je tarief en hoe bepaal je die?
- Hoe onderscheid je je binnen je regionetwerken? Waarin werk je juist samen?
- Ga in gesprek met andere ondernemers: hoe doet hij/zij het?

2. Vraag

- Wat is je doelgroep? Wie zijn je klanten?
- Waar liggen de meeste kansen op werk met jouw expertise?
- Wie zijn je toeleveranciers? Langs welke kanalen krijg je klanten?

3. Overig

- Welke ondernemingsvorm kies je? Eenmanszaak of maatschap (met het oog op AGB-code)?
- Wie zijn je stakeholders?
- Welke ontwikkeling verwacht je in je praktijk op korte, middellange en lange termijn?
- Welke ondernemersvaardigheden zijn van belang?

Huisartsenvoorziening als voorbeeld

Je kunt je richten op een aantal werkterreinen, zoals huisartsenvoorziening, thuiszorg, PATZ-groepen (palliatieve thuiszorg), wijkteams, vrijwilligers en uitvaartzorg. Kijk wat het beste bij jou past. Als voorbeeld een aantal aandachtspunten bij de huisartsenvoorziening:

- Wat is belangrijk voor een geestelijk verzorger om te weten?
- Welke ontwikkelingen zijn er?

- Waar liggen de kansen?
- Hoe leg je contact en hoe onderhoud je die?
- Welke werkzaamheden zijn er?
Spreekuur houden, begeleiding van patiënten (o.a. GGz, palliatieve patiënten), begeleiding medewerkers en team: levensbeschouwelijke gesprekken, morele counseling, moreel beraad, begeleiding van rituelen, scholing, multidisciplinair overleg e.d.
- Met wie werk je samen?
Met de huisarts, POH GGZ en POH somatiek en doktersassistent.
- Wat zijn de do's en don'ts?

Websites en literatuur

Als je je wilt oriënteren op het ondernemerschap dan zijn er interessante en uitgebreide websites tot je beschikking, waaronder:

- Kamer van Koophandel: ondernemersplein.nl
- [Belastingdienst](#). Zie ook het [Handboek Ondernemen](#).
- Rabobank: ikwordzpper.nl
- [Lancelots](#): voor en door freelancers.
- Zie ook: J.K. Muthert e.a. (2018). *Starterspakket Geestelijke Verzorging in de Wmo* (vgvz.nl/wp-content/uploads/2018/02/Starterspakket-Geestelijke-Verzorging-in-de-Wmo-2018.pdf)

Verder zijn er interessante boeken, waaronder:

- G. Idema en E. Riemer (2017). *De reli-ondernemer. Gids voor heilzame business*. Heeswijk: Berne Media.
- P.C. Bosman (2018). *ZZP Gids 2018. Handboek voor zelfstandigen en freelancers*. Bergen: Publimix.
- J.J. Bosman (2018). *ZZP in de Zorg. Handboek voor ondernemers*. Bergen: Publimix.

De laatste twee boeken bevatten veel overlappende informatie.

Scholing in ondernemen

- Leergang extramurale geestelijk verzorging door Marjo van Bergen, Katja Beerman en Wout Huizing. Zie de website van [Reliëf](#).
- Anne Stael: Zin in zaken. Website: zienwatonzichtbaaris.nl
- De [Kamer van Koophandel](#) biedt regelmatig scholing aan startende ondernemers.